

רזא דאחד

שיחות ודרשות

מורנו הגה"ח ד' דניאל חיים אלתר שליט"א
שנאמרו בבית המדרש 'ארי שבחבורה' ירושלים

שיחות ש"ק פרשת בהעלותך תשפ"ה
רעוא דרעוין

שיחות ש"ק פרשת שלח תשפ"ג
ליל ש"ק

- מרשימות השומעים -

©

כל הזכויות שמורות
למכון 'אור חדש' ירושלים
shiurey.r.d@gmail.com

לקבלת החוברות או גליונות 'ניצוץ אחד'
להערות, תרומות והנצחות,
ניתן לפנות בכתובת דוא"ל הנ"ל

תוכן העניינים

רעא דרעוין פרשת בהעלותך תשפ"ה

מאמר א' - לעבוד עבודת ה' בשמחה ובהתלהבות ..... ג

מחשבה קובעת מקום - ההבדל בין 'נסיעה' ל'הליכה' • השקעת המחשבה -
עבודה קשה שבמקדש • 'נתונים לשיר' - עבודת ה' מתוך שמחה ושירה • הגר
מעורר אותנו להחשיב עצמנו • מצוות וברכות - 'הלומים שעלינו לאסוף' • עבודת
ה' בהתחדשות ולא מתוך הרגל

מאמר ב' - השבת כמפתח - קדושה המאירה לכל ימות השבוע ..... יב

תאוות הנפש שנותרות גם לאחר המוות • כח הטהרה של קדושת השבת • אור
השבת מאיר לכל ימי השבוע • 'פני' שבת נקבלה - קירון פנים של שבת
• מי שטרח בערב שבת - ההכנה שקובעת את ההתעלות • שבת - מעין עולם
הבא

ליל ש"ק פרשת שלח תשפ"ג

הבחירה לראות תמיד את הטוב ..... כא

'רוח אחרת' של כלב בן יפונה • שקר או הוצאת דיבה • האדם 'בוחר' מה לראות
• לראות את הטוב • נכנסו כשלוחין ויצאו כחמורים

רעוא דרעוין פרשת בהעלותך תשפ"ה

לעבוד עבודת ה' בשמחה ובהתלהבות

יִסּוּד גדול הניח לנו ה'כלי יקר', כי יש הבדל בין לשון 'הליכה' ללשון 'נסיעה'. כשאדם מתואר כהולך, הכוונה היא על תנועת הרגליים בלבד המעתיקים את האדם ממקום למקום, אבל יתכן שאף בהיותו הולך למקום אחר, מכל מקום עדיין דעתו קשורה במקום שהלך משם. אך לשון 'נסיעה', הכוונה היא על העתקה כוללת לגופו ולמחשבתו מכל וכל.

בזה הוא מבאר מה שנאמר לאברהם 'לך לך מארצך' (בראשית יב, 6), כי בתחילה עדיין היתה נפשו קשורה בבית אביו, אבל לאחר מכן נאמר (שם שם, טו): 'הלוך ונסוע הנגבה' כי כבר היה במדרגה של 'נסוע', כלומר ששכח מוצאו ובית אביו ודבק בה'.

לָכֵן אמר לו משה מיד: 'נוסעים אנחנו', כי לגבי בני ישראל נקראת 'נסיעה' ממצרים לארץ ישראל, שהרי במצרים לא היתה להם נחלה ומשפחה והם מנותקים לגמרי. אבל לגבי יתרו עדיין יש לו משפחה ונכסים, ולכך לגביו נאמר: 'לָכֵן עֲמֵנו', שהוא

מחשבה קובעת מקום - ההבדל בין 'נסיעה' ל'הליכה'

בפרשתנו למדנו, כיצד פנה משה רבינו ליתרו חותנו וביקש ממנו שיצטרף למסעם, באומרו (נמדבר י, כט): 'נוסעים אנחנו אל המקום וגו' לכה אתנו והטבנו לך' וגו'. יתרו השיב: 'לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך', אך משה רבינו שב ואמר לו: 'אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעיניים'. ה'כלי יקר' דייק כמה דיוקים, ומהם: מדוע שינה משה רבינו בין לשון נסיעה - 'נוסעים אנחנו', ללשון הליכה - 'לכה אתנו'. וכן, מדוע חזר יתרו פעמיים באמרו: 'לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך' - תרתי אֵלַי' למה לי.

עוד יש לעיין בדברי משה 'והיית לנו לעיניים', מה משמעות ביטוי זה בדרך הפשט, וכי לבני ישראל אין עיניים משלהם לראות את הדרך. פירושי רש"י בזה ידועים, אך נבקש להעמיק.

לשמחת הנישואין, ולכן אולי כדאי שיתקשר גם למחותנו הרה"צ רבי דוד יהודה (לייג) וויליגער המתגורר בארה"ב ולהזמינו כנהוג בין מחותנים [בנו הרה"ג רבי מענדל וויליגער שליט"א הוא חתנו של האדמו"ר שליט"א]. כאשר הזמינו לשמחה, ענה המחזן החשוב: 'אמנם קשה לי לבוא לארץ ישראל בפועל, אך במחשבה אהיה אתכם בשמחה'. הרבי כדרכו הייחודית התבונן בשתיקה זמן מה, ואחר נענה ואמר: 'לא התכוונתי עד כדי כך...' כלומר, הכוונה היתה להזמין לשמחה באופן כזה שיטריח לבוא בגופו לשמחה ולהשתתף בסעודה, אבל השקעת המחשבה? זו כבר עבודה קשה שבמקדש, 'א' שטיקל ארבעט'...

יש בזה עומק נפלא, לדעת כי ענין השקעת המחשבה היא יסוד הכל, ואין זה דבר של מה בכך.

כך היו מספרים על החסיד ר' יעקב יצחק ברייטשטיין ז"ל, שהתגורר בתל אביב והיה מגיע אחת לכמה שבועות להסתופף בצל הרבי, דודי ב"ק מרן ה'בית ישראל' זצ"ל. בימים ההם היו נוסעים באוטובוס דרך התחנה המרכזית והיו צריכים לרכוש שם כרטיס נסיעה. במוצאי שבת אחת, לאחר ששהה אצל הרבי ה'בית ישראל', הגיע לתחנה המרכזית בירושלים בדרכו הביתה. מאחוריו עמד הגה"ח רבי ישראל דוד רוסט זצ"ל, רבם של חסידי גור בחיפה, ולהפתעתו הוא שומע את ר' יעקב יצחק אומר לקופאי שהוא רוצה כרטיס: 'ירושלים-תל אביב הלוך וחזור'. תמה ושאל רבי ישראל דוד: הלא אתה שב עתה לביתך וכבר אתה רוכש כרטיס

הולך מארצו וממולדתו, אך דעתו כנראה קשורה אליהם.

ברם, יתרו חרה לו שחושדים אותו על כך שמחשבתו עדיין משוטטת בארצו ובמקום מולדתו, ולכן הצהיר בבירור: 'לא אדל', גם אני כמותכם 'נוסע' אני ולא 'הולך', כי באמת היתה התורה כל כך חביבה עליו עד שסילק אפילו מחשבתו לגמרי מארצו וממולדתו לדבק עצמו בשכינה. והוסיף ואמר: 'אל ארצי ואל מולדתי אלך', לשם נקרא 'הליכה' כשאלך לגייר את בני משפחתי, כי מחשבתי תמשיך להיות מחוברת לכאן ומשוטטת במקום קדוש זה שנפשו קשורה בו.

לכן אמר לו מיד משה רבינו: 'אל נא תעזוב אותנו', מעולם לא חשדתך שבשובך לביתך תשכח המעמד הקדוש הזה, אלא דאגתי היתה מכיין שאתה רואה את העם הזה כי ברע הוא, 'כי אתה ידעת חנותנו במדבר', וכל החניות הן בתרעומת ומחלוקת ותלונה, אולי בעבור זה לא יעלה ברצונך לשוב אלינו. עד כאן עיקר דברי ה'כלי יקר', המבאר לנו באופן נפלא יסוד חשוב זה, כי גם כשאדם הולך ממקום למקום, מחשבתו קובעת לו מקום, ובכל מקום שמחשבתו של אדם נמצאת - שם הוא נמצא.

השקעת המחשבה - עבודה קשה שבמקדש

לימוד גדול למדנו ממעשה שאירע אצל ב"ק הרבי מאמשינוב שליט"א: בשעה שעמד לפני נישואי אחד מצאצאיו, אמרו לו כי מקובל להזמין מחותנים קודמים

מפשיסחא זצ"ל וממשיך דרכו הרה"ק מקוצק זצ"ל. כפי שפירש בספרו 'אזור אלהיו' על הפסוק בפרשתנו (נמדרג ט, טו) 'כי נתונים נתונים המה לי מתוך בני ישראל', וברש"י: 'נתונים למשא, נתונים לשיר'. ומבאר על פי מה שאמר רבו הרה"ק הרבי ר' בונם זצ"ל, על מאמר חז"ל (פרוט ט) 'לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל', הכוונה בפתח הראשון היא שיצא מכל חמדת עולם הזה והבלי, וכוונת הפתח השני היא שיכנס אל הקדושה. כי אף אם האדם מואס בתאוות העולם, עדיין אין זה שלמות, אלא העיקר הוא שיכניס עצמו בעול תורה ועבודה.

בזה מכאר: 'נתונים למשא' - שירחיק עצמו מתאוות העולם ויהיה אצלו 'כמשא כבד יכבדו ממני' (תהלים נח, ט). אבל בתורה ובעבודת ה' צריך להיות 'נתונים לשיר', כי גם התורה נקראת 'שירה' (עי' ע"ז ג), וגם התפילה כמו שנאמר (תהלים נח, י) 'ומשירי אהודנו'.

הרי לנו יסוד גדול: בעניינים רוחניים, המקרבים אותנו לאבינו שבשמים, יש לעשותם בשמחה ובטוב לבב, בשירה וזמרה, בבחינת 'רוץ עבדך כמו אייל'. ואילו בעניינים גשמיים, אם רוצה אדם שלא תדבק נפשו בהם ולא ישקע בטיט הגשמי, עליו לעשותם כפורע חובו וכסוּחב משא כבד, בבחינת 'נתונים למשא'.

מה נאה ויאה רמזו של הגה"ק ה'חתם סופר' זצ"ל (חתם סופר נפרשטין שנת תקס"ט), על הפסוק 'קח את הלויים מתוך בני ישראל', שהאות האמצעית, ה'תוך' של תיבת 'ישראל' הוא האות ר', ורי"ש במילואה היא 'שיר', כי

נוסף?! נענה לו בפשטות: הלא מגורי בירושלים! אמנם כעת הנני שב למשפחתי לתקופת מה, אבל תיכף אשוב לירושלים, מקור חיי וחיות נשמת...

זה מה שאמר יתרו למשה רבינו: במחשבתו אני קשור אל התורה, כאמרו: 'לא אֵלֶיךָ, ורק 'כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך', וכדברי רש"י בשם חז"ל ב'ספרי': 'אם בשביל נכסי, אם בשביל משפחתי'. אמנם עניינים אלה - הנכסים, המשפחה - טורדים את דעתו ומחשבתו של אדם, ועלולים למשוך אותו מן התורה ומן הבורא ולהרחיקו מעבודת ה' העיקרית. ולכן הוא צריך לרתום הכל אל עבודת ה', להעתיק את מחשבתו מכל מקום שהוא נמצא אל בית חיינו, אל התורה הקדושה. 'כי אם אל ארצי אלך', בענייני הארציות צריך להיות בבחינת 'אלך', ללכת ברגליים בלבד, בלא הלב והמחשבה.

דבר זה מסור ללב, יש לך אדם שעושה את דברי החול כלאחר יד, כפורע חוב, וכל מחשבתו ומאוויי לבו - מונחים ומושקעים בתורה ובמצוות ובעבודת הבורא. ויש שאת צרכיו הגשמיים עושה בכל לב ובהתלהבות ואת חיוביו הרוחניים יעשה כפורע חובו וכמצות אנשים מלומדה.

'נתונים לשיר' - עבודת ה' מתוך שמחה ושירה

מהלך זה דלינו ממעין נובע חכמה של הרה"ק רבי אלהיו לערמאן זצ"ל [גלב"ע כ"ח סיון תרמ"ז] שניהל עדתו בעיר ויסקוט, מתלמידיו של הרה"ק הרבי ר' בונם

מתפללים אליו ומקיימים מצוותיו, ואמונתו בו היא בלב שלם. סקרנותו התעוררה, ובכוחות עצמו סלל את דרכו אל היהדות, השקיע בה כל כוחו, והתגייס כדת וכהלכה [אצל הרה"צ רבי משה ביק אב"ד מעזיבז'], עד שהפך להיות יהודי ירא ושלם, חסיד שבחסידים. כיום הוא עומד בראש קהילה גדולה של גרי צדק יראים ושלמים, מגדל אותם ואת בנייהם לתורה וליראת שמים בהדרגת גדולי ישראל.

יום אחד פנה אליו יהודי לבקש עזרה: בנו, בחור כבן שמונה עשרה, מרגיש קרירות לדברים שבקדושה, אינו מרגיש את חשיבות היותו יהודי, וזה מתסכל אותו. הם מתגוררים בסביבה עם גויים רבים, והבחור מרגיש כמותם, למרות שהוא מבין בשכלו שיהודים שונים מכל עם, וכמו שאנו אומרים בתפילה: 'שלא עשנו כגויי הארצות ולא שם חלקנו כהם', אך הוא רצה שהרגשה זו תהיה יותר חזקה אצלו. וביקש שהרב גולדשטיין, כגר צדק, יסביר לו זאת טוב יותר. הבחור הגיע, ועל פניו ניכר היה בלבול וחוסר, הוא לא חש את העוז היהודי שכל יהודי צריך להרגיש על שזכה להיות חלק מעם ה' וחבל נחלתו.

'האמת' שלא ידעתי מה לומר לו, סיפר לימים הרב גולדשטיין, 'הרי בוודאי כבר הסבירו לו הכל, ואם ההסבר לא נגע בו, מה אוכל לחדש?' בלבו נשא תפילה שיזכה למצוא מסילות ללבבו של הנער. לפתע עלה במוחו רעיון: יש לו ידיד גוי, מוזיקאי מפורסם, בעל עסק גדול בתחום הנגינה, עם כשבעים עובדים גויים. אותו גוי מחשיב את עצמו 'בן נח', כלומר, מכיר

חלקם של הלויים היא בשירים ובזמרים, ולכן נאמר עליהם: 'מתוך בני ישראל'.

כ"א אחד ואחד יכול לבחור אלו דברים יעשה מתוך שמחה ומתוך שירה וזמרה, ואלו דברים הם עבורו כמשא. ככל שישקיע מחשבה של שירה והתעלות בעבודת ה', ויזכור את מעלת ויקרת נפשו, יזכה לעשותם ביתר שאת וביתר שלמות.

ישנן סיפור מופלא הממחיש את חשיבות ההתבוננות במעלת כל אחד מישראל, ובפרט במעלה הגדולה שזוכים לקיים את רצון ה' בתורה ובמצוות:

בשכונת 'וויליאמסבורג' שבניו יורק מתגורר יהודי חסידי חשוב, ושמו רבי אברהם גאלדשטיין שליט"א. כל מי ששמע את סיפורו האישי, נפעם ונרעש, אשר לא יאומן כי יסופר. כי ממרחק בא להיות גר צדק והפך להיות יהודי חסידי רגיל בכל לבושו ובכל שיגו ושיחו. נולד כגוי בפורטו ריקו שבאמריקה הלטינית, ולא ידע ולא שמע דבר על היהדות. פעם בעודו ילד, בעקבות רעידת אדמה חזקה, ראה קבוצה של גויים נמלטים בבהלה מבית המרוח, כאשר הם זועקים ומבטיחים לאלוקים כי לא ישתכרו עוד ולא יתהוללו יותר אם ינצלו. אך לאחר שהרעידה שככה, שבו וחזרו מיד לבילווייהם כדרכם.

הדבר הכעיס את הנער בעל הנפש הגבוהה, כיצד אפשר לומר דבר אחד בפה ואחד בלב. בשיחה עם אמו ששירתה בבית יהודי חרדי בברוקלין, סיפרה לו על אנשים מעם אחר, שחיים עם בורא עולם באמת, והם

על היהודים ועל בית המקדש, התרגשו והצטרפו להתלהבותו.

כעבור רגעים בודדים, הובא הבחור ה'לוי' אחר כבוד אל חדר הכינוסים, כאשר בעל הבית מנשק את ידו ומציגו לעיני העובדים, וביקש ממנו לברך אותם. הבחור נרעש: 'ממתי אני מחלק ברכות'? הוא ניסה להביט אל הרב גולדשטיין בתחינה שישחרר אותו מחובה משונה זו שהוטלה עליו, אך הרב גולדשטיין עודד אותו: 'ברך אותם! תראה כמה הם משתוקקים לקבל ברכה ממך!'. הבחור היה נבוך: 'איני יודע כיצד לברך גויים, וכי אברך אותם שיזכו לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות? או שיהיה להם 'אידישע נחת'? הרב גולדשטיין התעקש: 'ברך אותם בהצלחה, בבריאות, בנחת, בשמחה תן להם ברכה'.

א נותרה לו ברירה והוא החל לברכם, אחד אחרי השני הם ניגשו אליו בהכנעה, וקיבלו את ברכתו בהתרגשות ובדמעה. כאשר סיים, נכנס לרכב ופרץ בבכי מטלטל, ואמר: 'באתי בכדי שתסביר לי מה חשיבותו של יהודי, ועוד לפני שדיברנו הבנתי. מעולם לא חשתי כך את משמעות היותי יהודי, לוי, נור הבריא. המשך לשושלת ארוכה ומפוארת של יהודים מדורי דורות. ה'גאון יעקב' שננסך בי עתה לא יסור ממני לעולם!'.
הגר מעורר אותנו להחשיב עצמנו

זך מה שאמר משה רבינו ליתרו: 'זהיית לנו **צ'יניים**', דווקא אתה שבאת ממרחק, ברוב תשוקת הלב ושמחת נפשך, כדי להיות עמנו להתבטל לתורה ולהצטרף לעם ישראל,

ומייקך את התורה ומקפיד על שמירת 'שבע מצוות בני נח', ומכאן הקשר שלו עם הרב גולדשטיין, מתוך אמונתו שתורת ישראל היא תורת אמת.

פנה הרב גולדשטיין ושאל את הבחור האם הוא אוהב ומתעניין במוזיקה, והבחור השיב בחיוב, ואף ציין שהוא מנגן בכמה כלי נגינה. ובעצם הוא משבט לוי, ואולי משם נובעת אהבתו למוזיקה. והזמין אותו לבוא עמו ולבקר בחנות המוזיקה.

הבחור התלהב לראות שפע של כלי נגינה, ובעל הבית איפשר לו לנגן עליהם. בינתיים, שוחח הרב גולדשטיין עם בעל העסק, וסיפר לו על הבחור הצעיר, תוך שהוא מזכיר כי יתכן שהוא משבט 'לוי', השבט הקשור לנגינה, ואולי מכאן החיבה שלו לעולם הנגינה.

שמע זאת הגוי ועיניו אורו: 'מה אמרת? הוא לוי? ממש ממשפחת הלוויים שניגנו בבית המקדש?'. הוא התלהב מאוד, כי זו היתה הפעם הראשונה שבה ראה כמו עיניו 'לוי', בשר ודם. מרוב התרגשות פנה אל הרב גולדשטיין וביקש: 'אני רוצה שהוא יברך אותי ואת כל העובדים כאן אצלי'. הוא כרו במערכת ההכרזה לכולם להתאסף בחדר הישיבות להפתעה מיוחדת.

העובדים התקבצו, ובעל הבית סיפר להם שיש כאן בחור משבט 'לוי', מאלו שזכו לעבוד בבית המקדש, ויש לו כוח גדול של ברכה וקדושה, והוא עומד לברך כל אחד בברכה אישית. העובדים, ששמעו ממנו

איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו, לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלוקים וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים'.

מעשה נאה סיפר הרה"ק הרבי ר' הענין **מאלכסנדר זצ"ל**. לאחר הסתלקותו של רבו הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זצ"ל, כאשר מרבית חסידיו דבקו במשיך דרכו הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל שייסד את חצרו בעירו מולדתו טומשוב. יום אחד הגיע חסיד ותיק ושמו ר' יונתן קא"שיר זצ"ל, מחריפי חסידי פשיסחא, ועבר דרך העיר פשיסחא כדי לשוב לביתו. ונכנס אל ביתו של הרה"ק הרבי ר' הענין מאלכסנדר זצ"ל. שאל הרבי את החסיד: מה נשמע בטומשוב? נענה החסיד בחריפות: 'הוא רוצח'... הרבי מאלכסנדר קטע אותו: 'מה אתה סח?' הסביר החסיד: 'לא הוא, אלא החסידים שם רוצחים'. הרבי ר' הענין המשיך וחקר אותו: 'במה הם רוצחים?' הביט בו החסיד ר' יונתן ואמר: 'אם הנך חוקר ושואל בשניה ובשלישית, כנראה גם אתה מחסידי טומשוב - 'אז די פרעגסט איבער ביסטו אַ טומשוב'ער'... אמר ויצא מן הבית, בהקפדה, מסרב להמשיך ולשוחח עם הרבי ר' הענין...

כאשר עשה הרבי מאלכסנדר את דרכו לטומשוב, נכנס אל הרה"ק מקוצק וסיפר לו על אותה שיחה. נענה הרה"ק מקוצק ואמר: אכן נכון הדבר, א' טומשוב'ער פרעגט זיך איבער, חסיד טומשובי חוקר

תוכל להיות לנו 'עניינים' - מורה דרך ומעורר, שנבין ונחשיב כל פעולה וכל מצווה מתוך ערך עצמי גדול ויקר. החשיבות והמעלה העצומה שלנו, היא שתוביל את דרכנו. הלוואי שנלמד מגויי הארצות את ההערכה והכבוד שיש להם כלפינו, אנו צריכים להרגיש בנפשנו כיצד 'אתה בחרתנו מכל העמים, ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצוותיך', וכיצד הקב"ה יושב ומצפה לעבודת ה' שלנו, לתורתנו ולתפילתנו ולקיום המצוות שלנו.

הגאון רבי מנחם מנדל יוסף זקס זצ"ל מראשי ישיבת ראדין נר"מ ונשיא כולל קדשים וחתנו הצעיר של הגה"ק ה'חפץ חיים' זצ"ל, סיפר שחתנו הגדול אמר על פירוש ה'אבן עזרא' לפסוק בפרשתן (מ, יד) 'והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל והיו לי הלויים: 'זו מעלה גדולה' נוכח כתב גם בפרשת במדבר (ג, יב) שכתב: 'מעלה גדולה ללויים'. ואמר ה'חפץ חיים' די קנאה האט עהם געטריבען דאס צו שרייבען... כי אין בדבריו לא קרשיה ולא תירוץ ולא ביאור בפסוק, אלא התבטאות מתוך תשוקת לב והתרגשות, ומקנאות סופרים ויראים על מעלתם וחשיבותם העצומה של הלויים שזכו לעמוד ולשרת בבית ה'.

זה אמור לעורר גם אותנו, להתמלא בתשוקה ובצימאון לחקור ולדרוש ולברר מה חובתנו בעולמנו, לשוב ולעורר בנפשנו את הדעת ואת התבונה על מה ולמה זכינו למעלה גדולה זו, ולזכור כי זה בידינו להיות גם כשבט לוי, וכדברי הרמב"ם הנודעים (סוף הל' שמיטה ויוגל): 'ולא שבט לוי בלבד, אלא כל

בלשון נוכח, כמה גדולה היא הזכות ורבה היא שעת הכושר ועת רצון להיפגש כביכול ולהיראות לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה בכל ברכה וברכה, ולומר לנגדו כביכול 'ברוך אתה', והלא כל הברכות וכל המצוות שאדם דש בעקביו הרי הם כאבנים טובות ומרגליות הפזורים לרוב שאין לנו שכל לאסוף אל קרבנו, מתוך כוונה, מתוך תשוקה ומתוך הערכת החשיבות.

עלינו להזכיר לעצמנו את אותו משל מפורסם, על אדם שהגיע למדינה נידחת, שם היו פזורים על הקרקע אבנים טובות לרוב, אך מחוסר הערכתו את היוקר של כל יהלום כזה אסף לצקלוננו מוצרי מזון שלא הכיר וכדומה, אך בטעות נפל יהלום אחד אל תיקו. כאשר חזר לביתו, ראה שמוצרי המזון התקלקלו, ורק היהלום האחד והיחיד שביטעות' לקח עמו, הביא לו פרנסה למשך תקופה ארוכה. האיש מרט את שערו מרוב צער, יילל בבכי מר: איזה טיפש הייתי... והלא היו פזורים אבני יקר כאלו לרוב, מוטלים כאבן שאין לה הופכין, ואני ברוב סכלותי הותרתי אותם שם ולא התעשרתי מהם כלל.

אף לנו להשאיר זאת כמשל גרידא, עלינו להבין כי אנו ה'נמשל'... בכל יום יש בידינו אלפי הזדמנויות לברך ברכה, לקיים מצווה. הלוואי וגם אנו נרגיש ונדע להעריך מעלתו גדולה של כל אחד מישראל, שהוא כעולם מלא שבשבילו נברא העולם, וגם אם יש בעולם עוד כמה מליוני יהודים הרי זה לא מוריד ממעלתו.

ושואל את עצמו שוב ושוב. עושה כל דבר מתוך התבוננות מעמיקה.

'מאז', סיפר הרבי ר' העניך, 'הרביתי לדרוש ולחקור. כשחזרתי לבית חותני וניגשתי ליטול את ידי כדי לסעוד את לבי, כשלקחתי את הכלי לנטילת ידיים, החילותי להתבונן ולחשוב על פשר מעשי: מה אני עושה? האם אני חייב ומה יהיה אם אטול את ידי, והאם אני ראוי לאכול לחם, ומה תהא טיבה של הברכה שאוציא מפיו, כיצד מברכים, ולמי אשמיע את הברכה.

'בה' עמדתי בוחן ובודק מעשי במשך כשעתיים תמימות. לפתע הבחינה חמותי בעמידתי, התפלאה ושאלה למה אני מתחיל בסעודה, ואני שתקתי, התעמקתי בחקר עצמי, עד אשר מיציתי את הדברים, ואז נטלתי ידי בכוונה עצומה ושאגתי מנהמת לבי ברכת 'על נטילת ידיים' באופן שמעולם לא בירכתי כך...

בדומה לכך מספרים ומתארים גרי צדק בראשית דרכם, שהם קמים בבוקר מתוך שמחה עצומה, הם יזכו היום לברך 'על נטילת ידיים' לפני האוכל מתוך תשוקה ושמחה שהם זכו לזה, להיות דבקים אל ה' ואל מצוותיו והוראותיו, ואותם דברים שאנו עושים מדי יום ביומו, מתוך הרגל ובקביעות וכלאחר יד, הם עושים עם כל ההרגשה הפנימית הטהורה.

מצוות וברכות - יהלומים שעלינו לאסוף
זה מה שעלינו להפנים, כי בכל ברכה, כפי שטבעו חכמים לומר 'ברוך אתה ה' -

מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה'. ולכאורה תמוה, כי שחרור עבד הוא הפסד ממון גדול מאוד, והרי זה דומה למי שמוכר בנין שלם שברשותו לצורך השלמת מגבית עבור ישיבה - מעשה יפה, אך הקרבה והשקעה כספית עצומה. ועוד מקשה הגמ' שם: 'והיכי עבד הכי, והאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה' [ותירצו שם בגמ' 'מצוה דרבים שאני'].

ביאר בזה רבי יונה, רבי אליעזר הבחין כי ישנם יהודים רבים בעיר, היכולים לבוא ולהשלים מנין בקלות - אך אינם מחשיבים עצמם ואת תפילתם, וממילא לא טורחים לבוא כלל. כדי לעורר אותם, עשה רבי אליעזר מעשה היוצא מגדר הרגיל - שיחרר את עבדו, שיהיה לבן חורין ויצטרף למנין. ועבד זה - ששכן תמיד במחיצתו של רבי אליעזר - היה ללא ספק אדם בעל השגה, שניק מתורת רבו. וכאשר שוחרר, הרי זה היה בעבורו יום חג - הפעם הראשונה שהניח תפילין, הפעם הראשונה שבירך ברכת התורה [שהרי עבד דינו כאישה], וכל בית הכנסת רעד מהתרגשותו בעת שברך בקול נרגש. ודווקא אותו גר, שיצא משעבוד לחירות, עורר את העיר כולה: ראו נא איזו זכות יש לכם - להניח תפילין, לברך על התורה, לשמור שבת! ולכן עשה רבי אליעזר את המעשה היקר הזה - להשיב ללבם של יהודים את תחושת הזכות וההתלהבות.

עבודת ה' בהתחדשות ולא מתוך הרגל

הגאון רבי שלום בראנדער זצ"ל (נפ' 1917) (לשון קדשה, בפרשתנו) מביא ששמע מהגה"ח רבי

עלינו לשבח לאדון הכל, שהחיינו וקיימנו והגיענו, ועלינו לקיים רצון ה' בהתרוממות הנפש ובשמחה, 'נתונים לשיר' וכפי שאמר משה רבינו ליתרו 'והיית לנו לעיניים', שכן אנחנו ממהרים להתרגל לכך, ורק הגר שבא מן החוץ יכול להאיר את העיניים, כי דווקא מתוך שהוא מתפעל מן הדבר, הרי הוא מחשיב את הדבר עד מאוד, ולכן ביקש משה רבינו מיתרו להישאר עמו, כדי לעורר את כלל ישראל בהתפעלות הראויה להחשיב כל דבר מצוה.

אמר בזה הגה"ק ה'חתם סופר' זצ"ל (מורת משה פ"ר ואלף) בהקדם דברי ה'חובות ה'בבות' (ספר חסדון הנפש פ"ג), שהעולם מתפלאים על דברים שהם חורגים מהטבע, אך אינם משתאים על ניסים גלויים שנראים מדי יום - כגון תנועת גרמי השמים, זרימת המים, וחזרת הטבע על מחזוריותו הקבועה. ואע"פ שגם אלו פלאים המה, וראוי להתבונן בהם ולהכיר מתוכם את גבורות הבורא יתברך - מכל מקום, דרך העולם להתפעל רק ממה ששונה מן המורגל. לפיכך, יוצאי מצרים שהורגלו בלחם הצומח מן הארץ, כשראו במדבר לחם יורד מן השמים - נתפלאו וידעו כי אני ה'. אך בניהם, שנולדו במדבר וראו מן מדי יום, הורגלו בכך. ומשהגיעו לארץ, וראו הוצאת לחם מן הארץ - הרי זו היתה בעיניהם כפלא ונס.

יש בנותן טעם לשבח להביא פירוש נפלא ומתוק מדבש מפי הגה"ק רבי יונה הלוי פורסט זצ"ל, ראש ישיבת נייטרא ומגדולי תלמידיו של הגה"ק רבי מיכאל בער ווייסמנדל זצ"ל, על מאמר חז"ל (ברכות מז): 'מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא

והנה בפרשתנו אמר משה רבינו אל ה' (צמדנר יא, יג): 'מאין לי בשר לתת לכל העם הזה וגו' ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג' וגו', וה' השיב לו: 'אספה לי שבעים איש וגו' וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח אשר עליך'. פירש הגה"ק רבי שלמה קאָגור זצ"ל, כי משה רבינו התכוון לומר, שאין לו כל השגות בתאוות גשמיות וענייני בשר, לכן אינו יכול להשפיע להם בזה כרצונם, ואם ככה את עושה לי, אם אצטרך ליהפך ולהיות בעל בשר בגין כך, אזי 'הרגני נא הרוג ואל אראה ברעתי'. והשיב לו הש"י שבעצם הצעקה 'מי יאכילנו בשר' באה מריחוק רוחני ומחיסרון השגות נעלות. לא בשר הם מבקשים באמת, אלא נפשם כמהה ויבשה מאין כל. ועל כן העצה היא 'ואצלתי מן הרוח אשר עליך', להפיח בהם 'רוח', לתת להם 'מזון רוחני' ולרומם אותם למדרגה עליונה יותר, ואז, כאשר יהיו מרוממים, שוב לא יצקו לחומר ולא ישקעו בגשמיות. משיב 'הרוח' ועל ידי זה מוריד 'הגשם'.

ככל שנרבה להכניס בלב ובמוח את האהבה וההתלהבות לתורה למצוות ולתפילות, ונכיר בערך מעלת כל אחד מישראל, כך נזכה לייקר את עבודתנו כראוי, ולקיים את רצון ה' בלבב שלם, אמן ואמן.

אברהם אליעזר מוסטער זצ"ל נמחשובי ה'יורשים' אצל כ"ק מרן הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זצ"ל לפרש בדרך זו את הפסוק בפרשתנו (צמדנר ט, כה) 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד', כי בהגיע האדם לגיל חמשים שנה - שלט בו כבר ההרגל, ונעשה כטבע שני (שצילי אמונה נחיד ד'; וכן כתב החינוך (מנחם חנא) 'ההרגל הגדול חוזר צו כעין טבע קיים ויכריחנו ללכת בדרך ההרגל לעולם'; שו"ת הרמ"ע מפאנו סוף סימן לו; וכן מובא בספרי החסידות: ספר התניא פרקים יד, טו, ומו; וביצטעל קטן להרה"ק בעל ה'נועם אלימלך' אות טו). ולכך נאמר 'ולא יעבוד עוד', שלא יעבוד 'עוד', שממשיך לעבוד כעובד מתוך הרגל, אלא יתאמץ לעבוד את ה' בהתחדשות והתלהבות: 'ובכל יום יהיו בעיניך כחדשים'. ויש לומר שלכך מרמז רש"י באומרו שהוא חוזר לעבודת השיר, ששב מחדש לעבודה בהתלהבות מתוך שיר וחדווה, בהתלהבות נעורים, ולא מתוך קהות החושים מחמת ההרגל.

העוֹלָה לנו, כי עבודת ה' צריכה לבוא מתוך דבקות וחדווה, 'נתונים לשיר'. וכל יהודי יכול לעבוד את ה' כפי שעבדו הלויים - מתוך רגש הלב והתעוררות הנשמה, בהכנה פנימית לפני כל ברכה ומצוה, להתרומם מעלה ולהיות יותר רוחני, לרומם את עבודתנו טפח וטפחיים מעל הקרקע.

מאמר ב'

השבת כמפתח - קדושה המאירה לכל ימות השבוע

וישוב העפר על הארץ כשהיה, והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה, כך ראוי להיות - שהגוף יחזור אל החומר ונשמתו תמריא למקורה העליון, אבל זאת רק אם בחיים חיותו ידע להבדיל ולהפריד בין הנשמה לבין הגוף, ולא ערבב בין הקודש לחול ולא נתן לנפשו להימשך אחרי תאוות גופו.

אבל אם כל ימיו עסק בתאוות ובחומר, והרשה לנפשו להיקשר לעולם הגשמי, עד שנעשה הדבר לו טבע שני ונפשו עצמה אחוזה בגשמיות - אזי גם במיתו אין הדבר נפרד, והעניינים הארציים נשארים דבוקים בנפשו ומעיקים עליה, והיא עצמה אינה משתחררת מהם, כי חזרה להיות כל כולה קשורה לאדמה, ואינה מסוגלת עוד לפרוש כנפיים ולעלות לשורשה. וזה שאמרו חז"ל (ברכות טז.) שנפש רשעים קשה לצאת כצמר הנאחו בקוצים כי אין הנשמה יכולה לעלות אלא אם התנתקה קודם לכן מן הקוצים, מן התאוות, מן ההרגלים. ומביא בשם המגיד שאמר ר' בית יוסף, כי זהו ביאור למהות העונש של 'כף הקלע' - הנשמה המתגלגלת ממקום למקום ואינה מוצאת מנוחה, כי כל עוד לא זיככה עצמה - אין לה לא בית ולא מנוחה, והיא נעה ונדחת, ונדחת ואינה נרגעת.

זהו העונש הגדול והנורא מכל - שהאדם יוצא מן העולם הזה אך נשאר ככול

תאוות הנפש שנותרות גם לאחר המוות

בפרשתנו נאמר (מדבר י"א, לד) ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאווים. ויש לדקדק, מדוע נאמר: 'המתאווים' לשון הווה, והלא כבר מתו ונאבדו מן העולם, לכאורה היה לו לכתוב בלשון עבר: 'שהתאוו'. ואכן, בלימוד התורה ובדבקות ברוחניות - מצינו שזוכה אדם לשאת עמו את תלמודו גם לאחר פטירתו, וכפי שהעיד רבי יהושע בן לוי (פסחים כ:) כשפרחה רוחו ועלתה למרום: 'שמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו', הרי שרוחניותו מלווה אותו גם בעולם הבא, אך תאוה - שמקורה בגוף, בענייני החומר והשפל - כלום היא שייכת עוד אחר המיתה? וכי נשאר ממנה רושם?

אלא שהפסוק מלמדנו כאן דבר עמוק ונורא

- שגם תאוות הגוף, אם לא נתקנו כראוי, ואם האדם שקע בהן בחייו ולא נזהר לטהר את עצמו, הרי הן נשארות עמו גם לאחר פטירתו, כחלק מהוויית נפשו. וכפי שכתב הגאון הנודע רבי אריה לייב זצ"ל בעל 'קצות החושן' בהקדמה לספרו 'שב שמעתתא' (אות י' ועי' גם באות מ') בשם הגה"ק רבי יצחק עראמה זצ"ל בעל 'העקדה' בספרו 'עקדת יצחק', שכאשר אדם מסתלק מן העולם, שלמותו ותכליתו היא שיהיה פירוד מוחלט בין גופו לנשמתו, ככתוב (קהל יב, ו)

ההשפעה לכל ששת ימי המעשה, ואם ימות החול דבוקים בה - גם הם מקבלים אורה וקדושתה, והאדם כולו מזדכך ומתעלה.

מאמר יקר ונפלא אמר בזה הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל, בפירוש

הפסוק (תהלים לג, ו): 'הנה טפחות נתתה ימי וחלדי כאין נגדך, אך כל הבל כל אדם נצב סלה'. ולכאורה מה ענין מידה זו של 'טפחות' לימי חייו של אדם. אלא שכבר אמרו חז"ל (פסחים קו; גיטין עו, ושם ברכ"י וע"י שו"ע אור"ח ס"י רמ"ח ס"ד) כי שלשת הימים הראשונים שלאחר השבת נקראים בתר שבת שעברה, ושלשת הימים שלאחר מכן - רביעי חמישי ושישי - נקראים על שם שבת הבאה. נמצא, שהשבת ניצבת באמצע, והאור שלה מקרין ומגיע לימין ולשמאל, לשלושת הימים הקודמים ולהבאים אחריה. וכעין זה נאמר בפיוט האריז"ל לליל שבת קודש: 'מינא ושמאלא ובינייהו כלה', השבת היא ככלה, יושבת בין רעותיה, ומשובצת ביניהן, והן סובבות אותה מכל עבר.

אף על פי שימות החול מרחקים אותנו מן השבת, שלושת הימים מצד זה ושלושת הימים מצד שני, לכך באה העצה - להוסיף בקדושת שבת, לעשות 'תוספת שבת' לפניה ולאחריה. על ידי תוספת זו מתקצר המרחק, וכבר יש פחות משלשה ימים מן השבת, וכין דנקטינן (עירובין טו). 'פחות משלשה אמרינן לבד', הרי כל ששת ימי המעשה מחוברים אל השבת כ'לבד', ונעשים כולם כלי קיבול לאורה של השבת, ונמשכת קדושתה לתוכם ומשפיעה עליהם שפע של רוממות.

באותן תאוות שחשב כי ישכח מהן לעד. בעולם הזה עוד היה יכול להשקיט את צימאנו, לבדות לעצמו רגיעה מדומה, לספק לעצמו מראית עין של הנאה, אך עתה - אין לו דרך, אין לו גוף ואין לו כלי, ותאוותיו בווערת בו כאש בנעורת, והוא משתוקק ואינו יכול, מבקש ואין לו מענה, וכל זה לא בעוון גדול או פשע חמור, אלא משום שהרשה לעצמו כל ימיו להיסחף אחרי תאוותיו, אחרי הדחף, מבלי לרומם את נשמתו ולזככה.

כח הטהרה של קדושת השבת

העצה היעוצה לכך היא להתדבק בקדושת השבת, שהיא עצמה מטהרת את האדם מן החטא ומעדנת את הנפש, עד שתשוב להיות מה שהיא באמת. וכפי שמובא בקדמונים (ה'רוקח' בפרשת פנחס: 'שבת מטהרת כפרה אדומה', וכן כתב רבי אהרן הכהן מלובלין ז"ל בספרו 'ארחות חיים' הלכות שבת אור, י, וכ"כ ה'כל ט': 'דכשם שפרה מכפרת כך שבת מכפרת'), וכבר אמרו חז"ל (שבת קיח; מדרש תהלים פרק נב) שהיא מכפרת עוונות, ואפילו על עבירות שעשאן במזיד רח"ל (נפש כל חי להגד"ח פלאגי זצ"ל מערכת ט' כלל י"ד), ואפילו בלא תשובה (תכלת מרדכי להנה"ק מהרש"ס מגעלות פרי ויקרא סוף אור ד). ובזכות שמירת שבת כהלכתה, ובפרט אכילת שבת (פני ישראל בשלח תש"ג) זוכה האדם לצאת מכל זוהמתו ולהזדכך לגמרי (ועי' שם משמאל' בפרשתן שנת תר"ע ד"ה אלדד).

ולא זו בלבד, אלא שהשבת אינה פועלת רק בתוך שעותיה היא, אלא משפיעה גם על כל ימי החול. וכפי שאמר דודי מרן ה'בית ישראל' זצ"ל בשם אא"ז מרן החידושי הרי"מ זצ"ל (פרי בה תשל"ב) שבשבת טמון שורש

אור השבת מאיר לכל ימי השבוע

ממשיך היה הרה"ק ה'דברי שמואל' מפלזנים זצ"ל את אור השבת, ואמר שהוא דומה לפנס רחוב המאיר את סביבותיו. בכל כמה אמות תלוי ועומד פנס, וככל שמתרחקים ממנו - האור מתמעט ופוחת, אך יחד עם זאת, כבר מתחיל להאיר אורו של הפנס הבא. וכך ממש אור השבת מאיר לשלושת הימים שלאחריה, עד שמתחיל לעלות אור השבת הבאה, והאדם ההולך בדרך חייו - נע תמיד בתוך תחום של אור. אך אם אינו דבק באור השבת, ואינו ממשיך את קדושתה גם בימות החול, נמצא שכל ימי השבוע הם חושך, ולפעמים נופל האדם לתוך חלל של שלושה ימים בלא השפעה, ואז אין לו קרן אור להחזיק בו.

מאמר יקר היה אומר הרה"ק מקוצק זצ"ל על הפסוק בריש ספר קהלת (א, ב): 'הבל הבלים אמר קהלת, הבל הבלים הכל הבל', ופירש רש"י: 'קורא תגר ואומר על כל יצירת שבעת ימי בראשית שהכל הבל של הבלים הוא, 'הבל' נקוד חטף-פתח לפי שהוא דבוק, כלומר הבל שבהבלים. שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית. ותמה הרה"ק מקוצק, ששת ימי המעשה מובן שהם הבל, אך הכי גם יום השבת הוא בכלל 'הבל הבלים' (ויע' שפ"א ליקוטים לשנת תר"מ סוכות). אלא אמר הרה"ק מקוצק בחריפות: מי שמבלה את כל ימות השבוע בהבלים - גם השבת שלו נעשית הבל. אם אין לאדם הכנה לקראת השבת, אם אין לו קדושה בששת ימי המעשה, אם כל יומו שקוע באכילה, בשיחה בטלה, ברדיפת הממון והתאוות הגשמיות, אזי גם אור השבת

נעל פי זה פירש הרה"ק מבעלזא את הפסוק: 'הנה טפחות נתת ימי' כוונת הפסוק לומר שימי השבוע ניתנו לנו במידת טפח, שאם יהיו פחות משלשה יחשבו לדבוקים ואחוזים בשבת קודש, כמו פחות משלשה טפחים דאמרינן בהו דין 'לבוד'. ובחכמה זו נרמזת לנו העבודה - לקרב ולערב את ימות החול עם השבת, כדי שיתמשך אור השבת וישפיע על כל ימי השבוע ולא יהיה מנותק מהם.

כפי שרמז הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זצ"ל, בדברי חז"ל הידועים (שבת ק"ט. ועוד) 'עשה שבתך חול', פירוש, שיכניס את השבת לתוך החול, שיהפוך את ימות החול לכלים של קדושה, שיתחיל להכניס את השפעת השבת גם לימות החול, להרחיב את גבולות השבת גם לפני השבת וגם לאחריה, ולעשות מעשיו התמידיים ברוח של קדושה והארת שבת.

כך מבאר אא"ז ה'שפת אמת' (פנעליון מל"ו) בפסוק שבראש הפרשה: 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות'. ולכאורה, היה לו לומר 'יאירו ששת הנרות', שהרי ששת הנרות פונים כנגד המנורה האמצעית. אלא שנרמז כאן ענין עמוק - שקדושת השבת, שהיא נר האמצע, מאירה לכל ששת הנרות שסביבה, כלומר, לכל ששת ימי המעשה. ולכן לא נאמר 'ששת הנרות', אלא 'שבעת הנרות', כי כולם כאחד מקבלים אורה ממנה, וכולם כאחד נעשים נרות הממשיכים קדושה, כל אחד בזמנו וכל אחד בדרכו, מאורה של המנורה האמצעית - היא שבת קודש.

כך הנשמה מעלה את הגוף, וההבל הופך להיות תכלית.

'פני' שבת נקבלה - קירון פנים של שבת

על יהודי עובד ה' אומרים שיש לו 'שבת' דיגע פנים, ובאמת יש לזה שורש בדברי חז"ל (בר"ר פ"א ב; ועי' ממילתא שמוס כ, ב) 'ברכו באור פניו של אדם, קדשו באור פניו של אדם, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה בשבת'. ואפילו בעלי חיים מבחינים באור הזה, כפי שלמדו בגמ' (צ"ק לו) שיש שור שהוא מועד לשבתות ואינו מועד לחול. ותמהו, מה שייך לחלק בין שבת לחול אצל שור? וביארו התוס' בשם הירושלמי, כי השור ראה את בעליו במלבושים נאים, נכבדים, ואינו מכירם, ולכן נעשה מועד. ללמדך, שאם אפילו בהמה חשה באור השבת שעל פני האדם, כל שכן אדם מישראל צריך להתבונן ולהרגיש ולהפנים - שהשבת ניכרת בפנים, בלב, במהות. כל אדם מישראל יכול לזכות לקירון פניו, אם רק יחיה כל ימי השבוע ברגש של הכנה לשבת. ואם כן, עלינו להשתדל לא רק להאיר את שבתנו באור השבת, אלא גם שהשבת תאיר את פנינו - וזהו 'פני שבת נקבלה'. וכפי שכתב אא"ז מרן ה'שפת אמת' זצ"ל (ויגש פר"ה) לבאר את מאמר חז"ל (צ"ה טו) 'שיברור מנה יפה לשבת', שיש בכל דבר ודבר 'מנה יפה', נקודת פנימיות, ניצוץ של קדושה, שצריך להניחו לשבת. לא רק בבשר ודגים, אלא בכל דבר - יש מה שניתן להקדיש לשבת, לברור אותו מכל

אינו מאיר לו באמת, והוא נשאר כמות שהוא - חשוך וריקני.

מדבריו למדנו גם להיפך, מידה טובה מרובה, מי שמשקיע צמל בימות השבוע, מי שמכין עצמו ברוחניות, מי שחי את השבת כבר מיום ראשון - הרי שהשבת עצמה מתרוממת בו עשרת מונים. וימות החול שנהג בהם בקדושה - נהפכים להיות עוזרים ונושאים לשבת. ודבר זה ממש כענין המספר 'אפס' שאין לו ערך מצד עצמו, אך כאשר מצטרף למספר שלם - הרי הוא מכפיל אותו עשרת מונים. כן הם ימות החול: כשלעצמם אינם כלום, הבל הבלים, אך כשהם נלווים ודבוקים לשבת - מגדילים את ערכה פי כמה וכמה.

בן הוא הגוף לעומת הנשמה. הגוף מצד עצמו - אין בו חשיבות, ואף הוא 'הבל', הוא, כפי שאנו אומרים 'כי מותר האדם מן הבהמה אין, כי הכל הבל', אך הנשמה היא הנותנת טעם ותוכן. ורק בזכותה - הגוף עצמו נעשה מרכבה לקדושה. וכך ממש יום השבת לעומת ימות החול: כשהחול מצטרף לשבת - נעשה קודש.

זהו שאמר הפסוק 'הבל הבלים' - בלשון סמיכות ודבקות, לומר לנו כי מי שמשקיע בהבלים סתם, אוכל כדי לאכול עוד, מדבר כדי לדבר, שוכב כדי לישון שוב, ולא יודע תכלית - הרי כל חייו הבל. אך מי שמכוון גם את ההבל שלו לתכלית קדושה, עושה את יומו כלי לתורה ולעבודת ה', ומקדשם על ידי השבת. כי שבת היא הקנה מידה. וכשם ששבת מעלה את החול עמה,

- הרי שזוכה הוא לרומם את שבת קודש ולקבל סיוע מן השמים לקדש את נשמתו ולהתעלות בעבודת ה'. וכפי שלימדונו חז"ל מ'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, כי לא רק בגשמיות אמורים הדברים, אלא בראש ובראשונה ברוחניות, שבכדי לטעום את אור השבת, את טעמה של מנוחה אמיתית, של גילוי קדושה ושל נועם הנשמה, יש להטריח את הגוף והלב עוד מקודם, להכין כלים לאור הגדול.

אבל אם עוסק האדם כל ימות השבוע בדברים של מה בכך, שוקע בהבל, ואינו מכין את עצמו לאותה מתנה גדולה, נמצא כי לא טרח בערב שבת, ומה יאכל בשבת? ואף אם תבוא עליו השבת - היא תהיה אצלו כגוף בלא נשמה, כצל בלא מהות, כ'הבל' שאין עמו לא תכלית ולא עומק, והכל חולף מבלי שהשאיר רושם בלב.

נצח כן, ראוי לאדם לייקר בליבו את העובדה שזכה למתנה טובה אשר ניתנה לישראל מבית גזיו של הקדוש ברוך הוא - ושבת שמה. וכפי שסיפר גר צדק אחד, שכאשר היה בתהליך התגיירותו, ועדיין לא נשלם גיורו - היה מחויב לחלל שבת, שלא יהיה בכלל 'גוי ששבת'. אך נפשו, אף על פי שטרם התגיירה כהלכה, כבר התאוותה בכל מאודה לשמור שבת. והוא תיאר את תחושתו באותם ימים כצער שאין דומה לו, הרגיש עצמו כמי שעומד על מפתן פתח בית האושר, רואה את האור מבחוץ, שומע את השירה, חש את הנועם, אך איננו רשאי להיכנס פנימה, ונפשו כלתה להשתייך, להיות חלק, לנגוע בקודש.

ששת ימי המעשה, ולייחדו ליום המנוחה בקדושה ובטהרה.

ובמקום אחר (בראשית תל"א ותל"ב) כתב, שכל ששת ימי המעשה מקבלים חיותם מכוח יום השבת, כנאמר 'ויכלו ביום השביעי', 'ויכל' אינו רק לשון סיום, אלא לשון של מידה, של שפע, של מדידה מדויקת של חיות. כי שבת היא שורש הבריאה, וממנה נמשך שפע החיות לכל הימים כולם, ולכן מי שמתדבק בשבת - הרי הוא כאילו נאחז בשורש החיים.

והוסיף ה'שפת אמת' על כך (סס תל"ח) כי האדם עצמו מורכב מגשמיות ורוחניות, והחיבור האמיתי הוא בזה שידע האדם להעלות את ימות החול לשבת, לחבר את יגיעותיו הגשמיות עם הרוחניות של שבת, להכניס את עצמו מן החול אל הקודש, ואז ירגיש שהעשייה של ששת הימים לא היתה חולין אלא מעין קודש, מעין השתדלות המביאה אל ההארה. והוסיף: 'כי בימי המעשה אי אפשר להיות בלי חסרון רק על ידי הרצון והגעגוע אל השבת', פירוש שאף שכל אחד מוטred במעשים שונים, מבקש הוא שלא להיות פיזור נפשו בכל אלה הדברים, רק להיות עוסק בעבודתו יתברך בלבד, על ידי זה זוכין אחר כך בשבת לסיוע משמים כח הנשמה יתירה, והוא השתתפות מידת הרחמים'.

הרי לנו מדברים אלו כי שורש כל השבוע הוא קדושת השבת. ואם במשך ששת ימי המעשה האדם משקיע את נפשו, מכין את רוחו ומכוון את לבו להתחבר אל השבת

בין ששת ימי המעשה לשבת המלכה, וכך יזכה לקבל את השבת ביתר פנימיות ודבקות.

זָהָן גם רמז נפלא בפרשת השבוע, שאמר הקב"ה למשה: 'ואל העם תאמר התקדשו למחר' כלומר, את קדושת המחר, את קדושת השבת, יש להקדים ולמשוך כבר אל תוך יום שישי, ואל תוך השבוע כולו. ואין מחר בלי היום שלפניו. על כן ההכנה לשבת היא היא סוד השבת.

בזאת מיושבת גם דרשת חז"ל (ברכות מז) 'שנים ושבת מצטרפין' [לחיוב זימון של שלשה], ותמה רב נחמן: 'ושבת גברא הוא?'. אך באמת, כאשר אדם יודע להכין עצמו כראוי לשבת 'מחד שביך לשבתיך' (נחמה טו), הרי שששת ימי המעשה כולם הופכים לבני לווייה של השבת, כולם נטענים מן אורה וקדושתה. ואכן כל ימות החול הוא 'גברא' של שבת. נמצא כי שבת איננה עומדת לבד, אלא שולטת עליהם ומשפיעה עליהם, עד שמצטרפים עמה גם הם - להיות 'שבתיים', נעלים ומאירים באורה של שבת קודש.

כה היה דורש הגר"ז מבריסק זצ"ל (הוצא בספר דם 68), את מה שאומרים בזמר 'כל מקדש', וממשילים את השבת: 'ככלה בין רעותיה משובצה', וביאר כי כל כלה ביום שמחתה לבושה לבן, עטורה בעטרות, נראית דומה לשאר חברותיה הכלות המקושטות, ואי אפשר לדעת את מעלתה באמת. אך אם תתבונן מי הן רעותיה - האם הן בנות מלכים ונסיכות, או שמא מהפחותות וההדיוטות - תוכל לעמוד על מהותה של הכלה.

מי יתן, וגם אנו, שנולדנו בתוך הקודש, שזכינו מעצם בריאתנו להיות שומרי שבת ומקבלי מתנה זו - נרגיש את אותה השתוקקות, נבין את גודל הזכות, נרעיד את הלב בשעה שנכנסת השבת, ונחיה את הרגע מתוך הכרת תודה פנימית על המתנה שאין לה ערך - שבת קודש.

מזי שטרה בערב שבת - ההכנה שקובעת את ההתעלות

סוד הדבקות בשבת וההארה הרוחנית שבה תלויה בהכנה המקדימה לה, בבחינת דברי חז"ל (ע"א ג) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת', ולא נאמר כן רק על צרכי הגוף, אלא בעיקר על צרכי הנשמה, שכן כמידת ההכנה - כך שיעור הקבלה.

כך היה מפרש הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זצ"ל - שקדושת השבת בערה בלבו כל ימות השבוע כאש בוערת ואינה נכבית - את הפיוט: 'יום זה מכובד מכל ימים', כי כבודו של יום שבת, שהוא יום המלכה, תלוי ב'מכל ימים', דהיינו באותם ששת ימים שקדמו לו, כיצד עברו, באיזה כוונה פעל האדם בתוכם, האם הם נמשכו אחר השבת הקודמת, והאם הכין על ידם את קומת השבת הבאה. שבת איננה עומדת לבדה, אלא היא תולדה של השבוע כולו, והיא עצמה שורש לשבוע הבא.

לכך רמזו חז"ל באמרם (שבת קט. ועוד) 'עשה שבתך חול', ופירשו על דרך הדרש: עשה את חולך כשבתך, השקיע בו הכנות, יראה, טהרה ומחשבה, ובכך ייווצר חיבור

ושלום את השבת אחר החול, והופך את הקדוש לחולין. וזוהי סכנת 'מחלליה מות יומת'. על כן תפקידו של אדם הוא לגלות את נקודת השבת גם בתוך החול, בתוך ששת ימי המעשה, למצוא בתוכם את אותה נקודה עליונה, להכניסה לתוך כל פעולה, ולקבץ את כל כוחותיו להיות בטל ונמס לתוך אותה נקודה אחת - שבת - שהיא שורש הכל, תמצית הכל, ונקודת האמת הפנימית של הבריאה כולה.

שבת - מעין עולם הבא

העוֹלָה מדבריו, כי ששת ימי המעשה מחוברים ליום השבת כדין לבדו שאין בו הפסק, כי השבת אינה עומדת לבדה, אלא מאירה לכל השבוע כולו, ומי שמחבר עצמו לקדושת השבת - הרי הוא מחבר עצמו לחלקו בעולם הבא. שהרי השבת היא 'מעין עולם הבא' כדברי חז"ל (ע"י גרסות טז), ומי שזוכה - שואב ממנה קדושה מלוא חופניו.

לְבַחֲיָנָה נעלית זו זכו האבות הקדושים, וכפי שאמרו בגמרא (ב"ב טז): 'שלשה הטעמים הקב"ה בעולם הזה מעין העוֹלָם הבא' [כלומר לא חסרו שום טובה (כ"ט)], אלו הן, אברהם יצחק ויעקב, אברהם דכתיב ביה 'בכל' יצחק דכתיב ביה 'מכל', יעקב דכתיב ביה 'כל' [נוביאר המהרש"א: 'העולם הזה הוא עולם ההווה וההפסד, ואין לומר על ברכותיו וטובותיו 'כל' כי אם בברכות שהם מעין עולם הבא שכולו טוב ואינו חסר מכל טוב]. והוא כדברינו, שהאבות השכילו להבין כי 'הכל הבל', והבל זה - מקודש, רוחני, שייך לתורה ולשבת, והוא לבדו נשאר לעד. כמו

כך גם בשבת: כולם נראים כביכול באותו לבוש של שבת, ניחוח של קדושה נסוך באוויר, תפילה, זמירות, מאכלים. אך כיצד נדע את דרגת השבת של האדם? לפי רעותיה, לפי ימות החול הסובבים אותה. אם כל ימות החול מלאים אור שבת, התבוננות ויראת שמים - אזי זו כלת אמת, ואז יודעים אנו מה ערכה של השבת בלבו של אדם.

אֵא"ז מֵרֵן ה'שַׁפַּת אִמַּת' זצ"ל (לסוכות תל"ז) אמר בשם אֵא"ז מֵרֵן ה'חִידוּשִׁי הרי"מ' זצ"ל, על מה שקוראים את ספר 'קהלת' אחר ראש השנה ויום הכיפורים. כי אז, לאחר שנמחלו עוונותיהם של ישראל ונטהרו כליותיהם וליבם, נעשה הבל פיהם כשל תינוקות של בית רבן, הבל שאין בו חטא. ואז, כשאומרים 'הבל הבלים' - הכל הבל, אין כוונתם לזלזל במציאות, אלא להבחין בין הבל של שקר, להבל של קדושה להבלו של יום השבת.

ביאר שם, כי דווקא על ידי שמתבונן האדם שכל ענייני העולם הזה הם הבל, וכל מה שאינו לשם שמים הוא חולף וריק - מתוך כך זוכה להידבק בהבל התורה, באור השבת, שהוא 'הבל' שבקדושה. שכן אמרו במדרש כי 'הכל הבל' הוא כנגד שבת, לא לשלול את השבת אלא לרוממה, כי השבת היא הבל האמיתי, הבל הפה שראוי להישמע.

כתב שם עוד (ליקוטים לנפת חו"מ סוכות) כי שבת היא אור שבעת הימים, וכל ימות השבוע צריכים להימשך אחריה. אך מי שאינו שומר את נקודת השבת - אותה נקודה גנוזה של נשמה יתירה - הרי הוא מושך חס

ונמצא כאן. כמו כן 'עולם הבא' היינו שהוא כבר כאן. יש עולם הבא גם בעולם הזה, והשבת היא פתחו. מי שזוכה לפקוח עיניים, לחיות מתוך קדושה - יוכל לטעום ממנו כבר בחיים חיותו (ע"י נוע"ם פר' וירא). אבל מי שכל עולמו סובב סביב ההבל החולף, סביב חמדות עולם הזה - הרי יש מסך, חוצץ, ומחיצה שלא תתן לו להשיג, ולו במעט, מאורו של עולם הבא. ולכך ניתנה לנו שבת קודש, שהיא 'מעין עולם הבא', להוציא אותנו מן העולם הזה, לרומם את הגוף ולפתוח את הנשמה לטעום מעט מן האור הצפון לצדיקים.

כך היה מגדיר ב"ק דודי הרה"ק ה'צ"ב ש"מחה' זצ"ל, כי השבת נקראת 'מעין עולם הבא', ובפשטות הלא 'מעין' משמעו דבר קטן מן הדבר עמו, כמו מעין מים מן המקור הגדול. אך באמת פעמים רבות יש ב'מעין' תוספת וחידוש מהמקור עצמו, ואלו הם:

הראשונה, 'ברכת מעין שלש', שהיא אמנם תמצית משלש הברכות בברכת המזון, אבל בה לבד נאמר 'ונברך עליה בקדושה ובטהרה', מה שלא נאמר כלל בברכת המזון עצמה.

השנייה, 'ברכת מעין שבע' שנאמרת בליל שבת במקום שבע הברכות של תפילת העמידה של שבת, ואף בה נוסף 'לפניו נעבוד ביראה ופחד', תוספת שאין בברכות הרגילות.

ואם כן, הוא הדין בשבת שהוא 'מעין עולם הבא' שיש בו התרוממות

שפירש אא"ז ה'שפת אמת' זצ"ל, במה שאמרו 'הכל הבל', כי כאשר הבלי העולם דבוקים ואחוזים בנקודת הקדושה המכונה 'כל', אזי יש התעלות לאותם הבליים וכולם מתעלים בקדושה. ועל כן, מי שזוכה לראות את כל ענייני העולם הזה ככלים להשגת האמת, מבין שכל פרט בבריאה נועד לשמש את האדם בעבודתו הרוחנית, ובכך הוא מחזיר את העולם כולו למקומו הנכון - להיות הבל קדוש, לשם שמים, לשם שבת.

בזה נבין גם המשך דברי הגמרא שם: 'שלשה לא שלט בהן יצר הרע אלו הן אברהם יצחק ויעקב' וכו'. כי מי שזוכה לדעת את עיקרו של דבר, מי שמבין כי עיקר חיי האדם הוא בעבודת ה', ממילא אין ליצר הרע שליטה עליו - שהרי לבו ומחשבתו דבוקים בשורש. ומפני כך אף אמרו עליהם: 'שבעה לא שלט בהן רמה ותולעה', ואלו הן אברהם יצחק ויעקב וכו'. דכתיב בהו: בכל מכל כל' וכו'. ולדברינו יערב, שכן כאשר האדם משעבד אף את ענייני הגוף לקדושה, ומשתמש בגופו לעבודת ה', הרי שגם הגוף עצמו מתקדש, ואין בו מקום לריקבון ותולעה, כי גם החומר נטהר והפך לכלי לנשמה.

מה נאה להשוות בזה מאמרו של הרה"ק רבי אהרן מקארלין זצ"ל בעל 'בית אהרן', שאתמול חל יומא דהילולא דיליה [גלב"ע י"ז סיון תרל"ב], במה שאנו אומרים 'עולם הבא' אין הכוונה לעולם שעתיד לבוא, כי אם כן היה לנו לומר 'עולם שיבוא', אלא הכוונה שהוא כבר הגיע ובה, כפי שאנו נוהגים לומר 'ברוך הבא', כלומר שכבר בא

גבולות, הוא אור אין סוף, ואילו שבת קודש בעולם הזה היא בתוך מסגרת של גשמיות! אך האמת כך היא: זו בדיוק מעלת השבת, שהיא שוכנת כאן, בתוך עולם של ניסיון, של יצר, של קושי, ואף על פי כן יש בה עונג, קרבת אלוקים, ונשמה יתירה. וכשהאדם מצליח, בתוך מציאות של זמן ומקום, בתוך גוף עמל וחושב, למצוא מקום לקדושה - אין למעלה מזה.

מכאן תבוא הבקשה: יהי רצון שנוכה להתרומם ביום השבת, להוסיף בו תוספת מרובה על העיקר, שכל הימים כולם יהיו מחוברים ודבקים ליום השבת בבחינת 'לבד', ואז נזכה להתענג על ה' באמת ביום השבת, ולעבוד את ה' כראוי, בכל נפשנו ומאודנו, אמן ואמן.

הנפש והתפעלות הרוח, אור של עבודה, קדושה בשיא ההשתוקקות, מה שאין אפילו בעולם הבא.

כאשר נשאל על כך, מה תוספת יש בשבת שהיא 'מעין' עולם הבא על פני עול הבא גופו, השיב כמתמיה: 'ס'איז דאך אויף די וועלט! כלומר, זה הרי בעולם הזה, בעולם השפל, ובדואי שעצם ההגעה לבחינת עולם הבא בעולמנו החומרי היא הרבה יותר גדולה ונעלית מלהיות חיי נשמות בעולם הבא הרוחני. ששם אינו עולם של בחירה ועמל, כי אם של שכר והארה (ועי' בספר צד"ק כסודות עולם להג"ר יצחק אייזיק הכהן מקארין מאמר השבת פ"ג).

ולכאורה קשה, וכי יעלה על הדעת לומר שהשבת של העולם הזה נעלית מן עולם הבא? הרי עולם הבא אין בו

ליל ש"ק פרשת שלח תשפ"ג

הבחירה לראות תמיד את הטוב

בתחבולה, וכפי שפירש רש"י: 'שתי רוחות, אחת בפה ואחת בלב. למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, ועל ידי כן היה בו כח להשתיקם', ואם כן מהיכן נלמד מכאן ראייה שהלך כלב להתפלל בחברון.

ואכן רש"י הרגיש בזה והעיר: 'והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה', והיא חברון כדכתיב: ויתן את חברון לכלב, שמע מינה כלב הוא דאזיל לחברון, והיינו שעיקר הראיה מהמשך הפסוק [שמצוין בגמרא בקיצור: 'וגו' וכדרך לשון הרגיל בחז"ל]. ועדיין צריך ביאור, והלא גם הם ביקרו בחברון ומקרא מלא דיבר הכתוב (סג טז): 'וגם ילידי הענק ראינו שם' [אך ע"י מהרש"א דס"ל שלא היו שם].

ובבבב, הפסוק עצמו נותן טעם מדוע קיבל כלב שכר טוב: 'עקב רוח אחרת היתה עימו'. וגם זה לכאורה אינו מדויק, שכן לא זהו עיקר מעשיו הטובים אלא שלא הלך בעצת מרגלים, ואילו היה כתיב: 'עקב ששמע בקולי', או: 'עקב שלא הוציא דיבת הארץ',

'רוח אחרת' של כלב בן יפונה

בפרשתן (במדבר יג, ט) נאמר: 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל', ויש לדייק על מה שהוסיף והזכיר: 'אשר אני נותן לבני ישראל' ומה היה המקרא חסר ללא תוספת זו.

לאחר מכן כאשר עלו לארץ כנען, נאמר (טז ט): 'ויעלו בנגב ויבוא עד חברון', ואמרו בגמרא (סוטה לה): 'ויבוא עד חברון, ויבואו' מבעי ליה, אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות. אמר להן: אבותי! בקשו עלי רחמים, שאנצל מעצת מרגלים'. ונשאלת השאלה, מדוע אכן שאר המרגלים לא התעוררו כמותו להשתטח על קברי אבותיהם אשר זה שנים רבות לא פקד איש מזרעם את קברם, ומדוע התעלמו ממקום קדוש זה.

זאת ועוד, רבא מביא ראייה למעשיו של כלב: 'והיינו דכתיב ו'עבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו' וגו', ותמוה הלא הפסוק עוסק בעצם הנהגתו של כלב ששינה דעתו ורוחו ולא הלך בעצתם והשתמט מהם

הפליאה, הלא בהחלט ראו גם ראו, והתורה מעידה עליהם שראו בעיניהם את ילידי הענק ואף כרתו מן הפירות, ומה הכוונה: 'אמרו בפייהם מה שלא ראו', ואף הנציחו זאת לדורות בסדר פסוקי מגילת איכה, והיא תמימה גדולה הטעונה ביאור.

עוד יש לשאול על מה שנאמר (נמדבר יד, 6): 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא', ודרשו חז"ל (סנהדרין קד; ועי' מענית טו; סוטה לה). 'אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו היום [הלילה] ליל תשעה באב היה, אמר להן הקב"ה לישראל: אתם בכיתם בכיה של חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורות', ותימה גדולה, מדוע נענשו עונש חמור פי כמה וכמה מכפי מעשיהם, והלא הקב"ה משלם מידה כנגד מידה והיאך נענשו בעונש מר של בכיות רבות לכל הדורות מול מעשה של בכיה אחת בלבד.

עוד נאמר: 'אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה', וצריך ביאור, מדוע נקט בלשון זה שעונשם יהיה שלילת ראיית הארץ ולא כתב בפירוש שימותו במדבר ולא יזכו להיכנס לארץ, וכמו שנאמר שם: 'במדבר הזה יפלו פגריכם' ולא יעברו בשעריה, ומדוע הודגש בפסוק דוקא מניעת ראיית הארץ.

האדם 'בוחר' מה לראות

א"ל יש לבאר את הדברים על פי דברי חז"ל בפרשת העקידה (נדר"י טו, 6): וכה איתא שם: 'וירא את המקום מרחוק, מה ראה, ראה ענן קשור בהר. אמר: דומה שאותו מקום שאמר לי הקב"ה להקריב את בני - שם. אמר

ניחא, אבל מדוע הדגיש הפסוק ענין 'רוח אחרת' של כלב.

שקר או הוצאת דיבה

עוד נאמר שם: 'וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום, וילכו ויבואו', ולכאורה מילת 'וילכו' היא שפת יתר, וחז"ל דרשו עלה (סוטה לה): 'א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה', ויש להבין, הלא אמרו חז"ל 'באותה שעה כשרים היו' ואילו כאן נאמר שהלכו 'בעצה רעה' והדברים סותרים.

ויותר מכך יש להבין, מה שאמרו המרגלים למשה רבינו: 'באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה', וברש"י בשם המדרש: 'כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו' [ובגמ' סוטה נקטו בלשון: 'כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו'] והיא פליאה גדולה, כי לכאורה לא אמרו שקר אלא אמת בתכלית שהעידו על מה שראו עיניהם, ואף אם מטרתם היה להמיס את לבב אחיהם כי לא אהבו את הארץ ולא רצו שיעלו לשם וגם פירשו את הדברים שלא לטובה, אך סוף כל סוף אין כאן שקר, ולכאורה אמת היתה בפייהם ועולה לא נמצא בשפתם.

ו"ל זו אף זו שמצינו בחז"ל שנענשו על כך, כדאיתא (סנהדרין קד): 'פצו עליך פיהם' אמר רבא אמר רבי יוחנן: בשביל מה הקדים 'פא' ל'עין' [כרוב האלפא ביתא שבאיכה] (כ"ט) בשביל מרגלים, שאמרו בפייהם מה שלא ראו בעיניהם [נשקדימו מאמר פיהם עד שלא ראו בעין] (ס"ט). ותגדל

מזכיר לו לא רקיע ולא כסא הכבוד. ויען לו הרב מבריסק: אמרו חז"ל (פ"ו כ) שאסור להסתכל 'בבגדי צבעונין [של] אשה', שלא יבוא לידי הרהור, האם הוראה זו כן מובנת לך, אכן כן, ודאי הוא כך, אישר האיש. הביט בו הרב מבריסק והוכיחו: זאת אומרת, שפעולת כח המדמה שאמרו חז"ל קיימת אצלך להפליא, אלא שיש דברים שקרובים ללבך וראשך מונח בהם ושם מתעורר בך כח הדמיון. אילו היתה יראת שמים ויראת חטא בוערת בלבך, הרי שגם אצל התכלת היה כן, ובראיית התכלת מיד היה עולה בהרהורך 'כסא הכבוד'.

כך מספרים על הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצ"ל אשר ביום חתונתו בעיר בעלזא הגיעה הידיעה כי מושל המחוז וה'פלוני' שלו רוצים לבוא לאחל לחתן מזל טוב... חיל ורעדה אחזתו, וכי זה מה שהיה חסר לו לפגוש זוג טמא זה ביום הקדוש עבורו. ראהו אביו האדמו"ר מהרי"ד זצ"ל בצערו והרגיעו ואמר לו: כתיב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' ולכאורה הרי זה היפוך הסדר, שתחילה רואים ולאחר מכן מחשבת הלב מתעוררת, אלא מה שהלב אינו חומד ומתאוה, אין העין רואה כלל. 'וואס די הארץ פאגערט נישט - זעהן נישט די אויגען', אשר על כן, אל לך לחשוש ולא תבוא לך מכך תקלה חלילה, אף שיבואו ביום החופה.

ומעשה נפלא מסופר על הרה"ק ה'קדושת צ"י' מבראדניטשוב זצ"ל, שפעם אחת באו אליו שני חסידים מהעיר יאס, לשבות אצלו בשבת קודש. כאשר הראשון נכנס שאלו הצדיק: יש שלום בעירך? ויען

ליצחק: בני, רואה את מה שאני רואה, אמר לו הן. אמר לשני נערי: רואים אתם מה שאני רואה, אמרו לו לאו, אמר: הואיל וחמור אינו רואה, ואתם - אין אתם רואים, שבו לכם פה עם החמור. וצריך להבין מציאות הדברים, אם היה ענן בפועל כיצד העבדים לא ראו, או שמא לא היה אלא מעין ראייה ברוח הקודש ולכן לא ראו כלום.

אלא יובן על פי משל לשני אנשים המשווהים ביניהם והנה חולף לידם ה'לך, עובר אורח. שניהם מתבוננים בו כבדרך אגב, תוך כדי שיחתם, וכשהוא עובר ומתרחק מהם, פונה אחד מהם לחברו ושואל: 'האם ראית איזה מנעלים נעל לרגליו?' והשני עונה לעומתו: 'את נעליו לא ראיתי, אך את הכובע שחבש לראשו ראיתי ומאד התפעלתי'. והנה, שניהם ראו את אותו איש, ראו והתבוננו היטיב, אך כל אחד ראה בו דבר אחר, האחד ראה את מנעליו ומשנהו ראה את כובעו. לכי תידוק עלה להבין פשר ההבדל ביניהם, תראה, כי הראשון הוא יצרן נעליים וכל ראשו סובב-הולך סביב נעליים, לפיכך עיניו נופלות תמיד אל הנעליים. השני לעומתו בעל בית-חרושת לכובעים, ולפיכך הכובעים תדיר בראש מעייניו לכן צדו עיניו את הכובע, כיון שכל אחד רואה מה ש'צ'בו חפץ - ומה שראשו נתון בו.

מספרים כי הגיע אדם אל הגרי"ז מבריסק זצ"ל ותמה באזניו, שהתבונן

במאמר חז"ל שאמרו (סוטה יז; מנחות מג; פולין פט; והמפרשים מציאים מאמר זה בפרשקין) 'מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד', וככל שהוא מביט בתכלת שבגדו אין זה

והם 'ראו' שם את הנפילים בני הענק, אנשים בלתי מנוצחים המטילים חיתתם ויראתם על הבריות, אבל כלב בן יפונה ראה שם 'ענק' אחר קברו של אברהם אבינו שנקרא 'האדם הגדול בענקים' (יחזקאל יד, טו, וספ' פרש"י בשם מדרש) מקום קדוש ארץ נחלת אבות, שכן כל אחד רואה מה שליבו חפץ, וזה מה שלמדו חז"ל מכוונת הפסוק: 'עקב רוח אחרת היתה עימך', והיא רוח טובה המקבלת כל דבר בצורה טובה.

ואכן, גם אם באותה שעה כשרים היו בעצם, אבל הלכו 'בעצה רעה', כלומר לבם היה מוכן למצוא פגמים וקלקולים, ולכן נקראת עדותם בלשון חכמינו ז"ל: 'דבר שקר', וכה היה אומר הרה"ק מקוצק זצ"ל כי 'איש אמת' אינו מי שמספר את הסיפור כהוייתו ואינו משקר ומספר היפוכם של דברים, שכן אדם זה ניתן לכנותו ש'אינו שקרן', אבל עדיין לא נעשה על ידי כך 'איש אמת'. ואכן, 'איש אמת' הוא זה המזדמן לפניו דבר שלמראית העין של בני אדם נראה כהיפך ממאמר ה' יתברך, והוא מייגע את עצמו וטורח למצוא ולהעמיד את דבר ה' לאמתו זהו הנקרא 'איש אמת'.

על פי זה ביאר הרה"ק מקוצק מה היה חטא המרגלים, כי אכן ראו מה שראו, אך לא רצו להעמיק בשורשן של הדברים ולהעמיד את דבר ה' על מכונו ולראות מעלות הארץ הקדושה ולאמת אותן, וכמו שעשו יהושע וכלב. לפיכך נענשו המרגלים משום שבחטא זה נקראו אנשי 'שקר', ושפיר: 'אמרו בפיהם מה שלא ראו

האיש בקול יגון ואנחה: העיר צריכה תיקון גדול, יש עוולות וחסרונות גדולים. נאנח הצדיק עמו, נתן לו רובל אחד ונפרד ממנו לשלום. אחריו נכנס החסיד השני, וגם אותו שאל הצדיק מה נעשה בעיר, וענה בשמחה: ברוך ה', שומעים קול תורה וקול תפילה במחנה, קהל אנשי שלומנו חיים זה עם זה באחדות ומרבים בגמילות חסדים. שמח הצדיק והעניק לו עשרה רובל. כאשר נודע לראשון, נכנס ושאל: וכי מאחר שאמרתי את האמת מגיע לי שכר פחות. ענה לו הצדיק: מה קורה ביאס יודע אני היטב, את המעלות וגם את החסרונות, אך רציתי לשמוע באיזה 'אס' אתה גר, ומה אתה רואה ומבחין...

לראות את הטוב

לאור כל זאת נבאר היטב את הדיוקים והתמיהות שהקדמנו, וכולם יתבארו בה"י ויעלו בקנה אחד כפתור ופרח. כאשר רצו המרגלים ללכת נתן להם הקב"ה הוראה שיראו את ארץ כנען במבט אלוקי: 'אשר אני נותן לבני ישראל', כלומר שיגלו עין טובה וירצו לראות את הטובה שיש בה כמידת הקב"ה ויראו את הארץ אשר עיני ה' בה, הטוב ומטיב, כמאמר ב"ק אא"ז ה'חידושי הרי"מ זצ"ל (ספר חוטת, נפרשטין), על הפסוק: 'הטובה היא אם רעה', 'אם' במשמעות 'כאשר' (ע"י ר"ס ג.). כלומר, גם אם היא רעה, יראו הטובה כמו שבאמת היא כן, כי גם כשיש רע חלילה, יהודי צריך לראות טוב ולהבליט את המעלות.

לכך כאשר כולם הגיעו לחברון, 'שאינ לך טרשין בארץ ישראל יותר מחברון',

ויעצו כחמורים'. וצריך להבין מה ביטוי לשון הוא זה, ומה הדמיון ביניהם לחמורים. אלא כשם שבשעה שהלך אברהם אבינו לעקידת יצחק, ראה ענן קשור על ההר בלכתו לעקדה, אך עבדיו שעיני 'חמורים' להם וכדברי חז"ל (ויק"ר כ, ב; קה"ר ט, ז [ב]; ועי' יצמות סב; ועוד) לא ראו גדלות והשגות ועיניהם טחו מלראות גדלות ונצורות, ולכן אמרו כי אינם רואים כלום, והרי הם 'עם הדומה לחמור', כמו בעלי חיים שאינם רואים מדרגות גבוהות, כמו כן היו המרגלים, ארץ טובה לפניהם, אך עיניהם טחו מראות. ולכן שפיר נאמר עליהם: 'נכנסו כשלוחין ויצאו כחמורים', כי באותה שעה כשרים היו אך תחת להמשיך ולראות טוב ולהיטיב ראייתם - הביטו כחמורים בראיה מוגבלת ומצומצמת.

זָה גם ביאור מה שהדגיש הפסוק: 'וכל מנאצי לא יראוה', שכן הדבר תלוי בראייתם הלא־טובה שלא ראו ולא רצו לראות מעלות ארץ הקודש, אלא 'וילכו' שהלכו בעצה רעה, ומכאן, מאותה ראייה שלילית, נבע חסרונם הגדול וחטאם של המרגלים.

יֵאִירָן עינינו לפי זה להבין דיוקים בפרשת יציאת השנויה בפרשתן, ושם נאמר: 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצותי וגו'', ובפסוק שאחריו חוזר ואמר: 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי', ומדוע כפל שוב אחר שכבר אמר כי ראיית הציצית יש בכוחה להזכיר לאדם את חובת קיום כל תרי"ג המצוות (ועי' גרש"י שם פסוק לט).

גַּם בהמשך הפסוק כתיב: 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ומבאר

בעיניהם', היינו שאמרו את החסרונות שראו, הגם שבאותה מידה יכלו לראות בכל הדברים את טובת הארץ, אך מיאנו לראות את הטוב, ובחרו לומר ההיפך הגמור.

וְלֹכֵן העונש הנורא היה 'בכיה לדורות' כי השפיעו על הראיה עד כדי כך שגם כדור שבו נחרב בית המקדש לא ראו טובת בית ה' הגדול והקדוש, וכמו שאמרו חז"ל (שלי סופה טו) על המתיוונים שנכנסו לבית המקדש וביניהם מרים בת בלגה שבעטה בסנדלה על המזבח ואמרה: 'לוקוס, לוקוס [זאב בלשון יונית], עד מתי אתה מכלה את ממונם של ישראל'. ולכן אף ענשו את כל בית אביה על כך, שכן 'שותא דינוקא בשוקא דאבוה או דאימיה' [שותא -דיבור. משל הדיוט הוא: מה שהתינוק מדבר בשוק, מאביו או מאמו שמע. אף זו אם לא שמעה מאביה שהיה מבזה את העבודה, לא אמרה כן (ש"י)], ומסתבר לומר שאביה שהיה ממשרתי בית ה' לא דיבר בסגנון זה ממש, אלא היה נודף ממנו זלזול בעבודת הקודש ועיניו לא השכילו לראות את הטובה והברכה שבמזבח ולא העריכו את גדלות בית המקדש, והתוצאה שבתו דיברה כפי שדיברה.

כִּיּוֹצֵא בזה היו המרגלים. כיון שראייתם היתה פגומה ולא טובה, גרמו להשריש ראייה פסולה ופחותה לדורות, עד שברכות הימים גרמה לחורבן בית מקדשנו.

נכנסו כשלוחין ויצאו כחמורים

עַל פי זה נבין לשון פלאית שנאמרה על המרגלים (תמנצ"ר כט): 'נכנסו כשלוחין

בחביבה: ארץ ישראל משולה כשמיכה חמה. אם טומנין בתוכה קדרה חמה, הרי היא שומרת על חומה, ויש דברים שאם טומנין בהם, הם אפילו מוסיפים הבל וחמימות (ט"ז שנת פ"ד מ"ה), אך אם ישים אדם אבן קרה בתוך כפלי השמיכה, לא ישיג ולא יועיל כלום ולא יקבל חמימות, כי מלכתחילה היה בקרירות גמורה בלא שום חמימות.

בן הדבר לגבי המבקש לישב ארץ ישראל, אם יש בלבו חמימות והתלהבות דקדושה, הרי גדולה היא זכות הארץ להוסיף לו כח וחום, ברם אם יבוא קר כאבן לא יועיל לו כלום.

בוה נבין מה שדייקו בספרים על הפסוק הזה: 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', וקשה כי הלא טבע האדם אינו כן, אלא קודם כל עיניו רואות ורק לאחר מכן הלב מתאוה, וכמאמר רש"י על אתר: 'העין רואה והלב חומד'. אך לפי דברינו יובן, כי אם מקדים את הלב ומחדיר בקרבו רצון טוב עוד קודם הראיה, הראיה משתנית מאליה לטובה.

זה הרמז בפסוקי המסורה: 'וראיתם את הארץ מה היא', אם יבוא האדם לארץ ישראל לראות טוב, ממילא 'וראיתם אותו וזכרתם', ממש כמו השמירה על עיני האדם, שיזכה לראות רק מה שהלב חושק ויתקדש ויתרומם, מה שאין כן 'וראיתם את האבנים' מלשון אבנים שיש בה קרירות, אם יתבונן בהם כאבן במבט קר ומנוכר ויחפש אך חסרונות ומגרעות, לא יעלה בידו אלא חסרונות.

רש"י מילת 'ולא תתורו': 'כמו מתור הארץ', והוא פלא, כי לא ביאר אלא ציין פסוק דומה עם מילה דומה, ומי שיודע פירושו - יודע גם כאן, ומי שאינו יודע כאן, מה יתן לו ומה יוסיף לו הפסוק 'מתור הארץ' שגם שם אינו מבין לפרש תיבת 'מתור', ומה בא רש"י ללמדנו.

אלא הביאור הוא, כי אמנם הציצית מזכירה לאדם את חובתו בעולמו ואת מצוותיו אשר נצטווה שבהם רצה הקב"ה לזכות את ישראל, אך כל זה בתנאי קודם למעשה: 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', שתזכרו להקדים הלב המתאוה לרוחניות, וממילא העין ראה תראה את מה שהיא צריכה לראות. וזה מה שמוסיף רש"י הפלא ופלא: היודעים אתם איזה ראייה היא טובה ואיזה לא, 'כמו מתור הארץ', צאו ולמדו ממעשה המרגלים, שהיו צריכים לבחור בראייה טובה, ותחת זאת בחרו לראות פגמים וחסרונות, ועוונותיהם השיגו ולא יכלו לראות, אך אתם אם לא תלכו בדרכם, ולא תתורו אחרי מראית העין הרעה אלא תראו טוב, ממילא תזכו: 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי'.

מה נאה לפי זה המסורה שיש בתורה שלשה פעמים תיבת 'וראיתם': 'וראיתם את הארץ מה היא'; 'וראיתם אותו וזכרתם'; 'וראיתם על האבנים'; ונקדים מעשה על אותו יהודי שנכנס אל הרה"ק מרוזין זצ"ל וסיפר לו כי בא מארץ ישראל לאחר שהתיישב שם וחלשה דעתו כי היה בטוח בבואו לארץ כי מיד כשיגיע לשם יתקדש כולו כמלאך, אך לא היה כן. ענה לו הצדיק

לשמחה [ראה בספר 'מתוק מדבש' (פיק'ו) שהעיד
'המגיד הירושלמי' רבי יצחק פרחי זצ"ל שנפטר
בשנת תרי"ג: 'בעינינו ראינו כמה בני אדם שהגיע
להם איזה מקרה של צער ביום ערב שבת קודש
ועל ידי שקיבלו את השבת בשמחה ודחו את
הצער מעליהם נהפך להם מיגון לשמחה ויצאו
מאפילה לאורה' ובקרב תתקיים בנו הנבואה:
'ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם',
במהרה בימינו אמן.

העוֹלָה לנו, כי בכל דבר בענייני העולם,
ועל כולם בתורה ובעבודת ה',
תלוי מאוד מה ברצונו של האדם לראות,
ואם יחשוק לראות טוב, יזכה ויראה לראות
טוב וחסד.

בן יהי רצון שנזכה כולנו להפוך בכיה
לדורות לשמחה לדורות, בזכות השמחה
בשבת קודש, שיש בה סגולה להפוך יגון

